

260

150 jaar verandering in het aantal voornamen

Gerrit Bloothoofst en David Onland
UiL-OTS, Universiteit Utrecht

7-2-2015

TIN dag 2015

1

abstract

Een voornaam kiezen ouders niet zomaar voor hun kind. Ze worden in de keuze beïnvloed door hun sociale omgeving en de tijd waarin het kind zal opgroeien. In grote lijnen werd tot het midden van de vorige eeuw een kind in de eerste voornaam naar een grootouder vernoemd, terwijl daarna naamgeving als een modeverschijnsel beschreven kan worden en de bevolking veel meer differentieert in voorkeuren. Maar ook het aantal namen dat aan een kind wordt gegeven is modegevoelig, en dat gaat terug tot ver voor de 20ste eeuw. Zo was in het midden van de 19e eeuw één naam de norm in Noord-Nederland en twee in het zuiden. In de afgelopen 150 jaar veranderen de verhoudingen in het aantal voornamen echter voortdurend, zonder geslachtverschil. Er zijn gemarkeerde perioden waarbij vooral 1916 opvalt door een spectaculaire en langdurige reactie op een wetsvoorstel voor een voornamenbelasting die nooit geheven is. De huidige stand van zaken, en welke namen op welke positie de voorkeur hebben (in tijd en plaats) zal worden besproken.

7-2-2015

TIN dag 2015

2

voornaamkeuze

- Traditioneel: vernoeming
- Hedendaags: modeverschijnsel
- Expressie van sociaal-culturele identiteit (*mode zonder reclame*)
  - Taal
  - Religie
  - Geografie
  - Status (adel): Franse namen, aantal voornamen

7-2-2015

TIN dag 2015

3

officiële naam en roepnaam

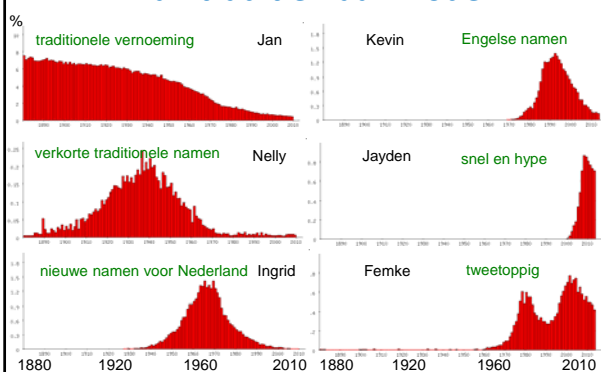
- officiële naam (doopnaam) in onze bronnen
- over roepnaam is weinig bekend
  - vaak verkorting
    - *Wilhelmus* > *Willem, Wim*
    - *Johannes* > *Johan, Jan, Hans*
    - *Dirk* > *Dirk*

7-2-2015

TIN dag 2015

4

van traditie naar mode

5

aantal voornamen (motieven)

- eerste voornaam (roepnaam)
  - traditioneel: vernoeming grootouders
  - modern: vrije keuze van ouders (mooie naam)
- volgnamen > optionele vernoeming
  - familie
  - peter of meter
  - (patroon)heilige
  - vrienden

7-2-2015

TIN dag 2015

6

meerdere voornamen

Memorie van Toelichting 1915:

Het is toch een opvallend feit, dat het geven van meer voornamen het meest voorkomt in de grote steden en wel in de meer gegoede kringen. Ten plattelande, sommige streken daargelaten, werd tot dusverre meestal slechts één voornaam aan de kinderen toegekend.

7-2-2015

TIN dag 2015

7

vragen

- welke motieven bepalen de keuze van (het aantal) voornamen
- hoeveel en welke voornamen kregen kinderen in de loop van de tijd
- onderscheiden volgnamen zich van de eerste
- zijn er verschillen tussen jongens en meisjes
- zijn er verschillen per provincie
- heeft *Maria* een speciale positie

7-2-2015

TIN dag 2015

8

brongegevens:

voornamen, geslacht, geboortjaar, geboorteplaats

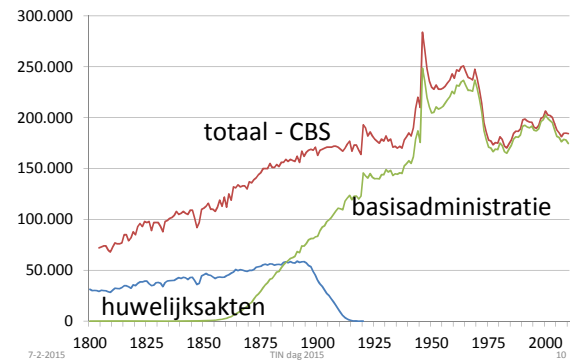
- **gemeentelijke basisadministratie (2010)**
  - hele bevolking (in leven vanaf 1994), en ouders
  - voldoende sample: 1880 – 2010
- **huwelijksakten burgerlijke stand (1811-1922)**
  - >85% akten gedigitaliseerd (leeftijd > geboortjaar)
  - voldoende sample: ~1750 - 1900

7-2-2015

TIN dag 2015

9

aantal geboorten per jaar

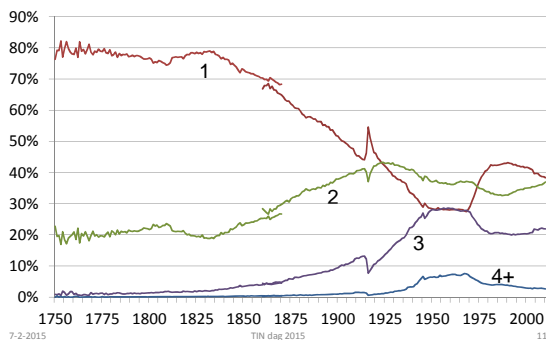

7-2-2015

TIN dag 2015

10

aantal voornamen 1750-2010

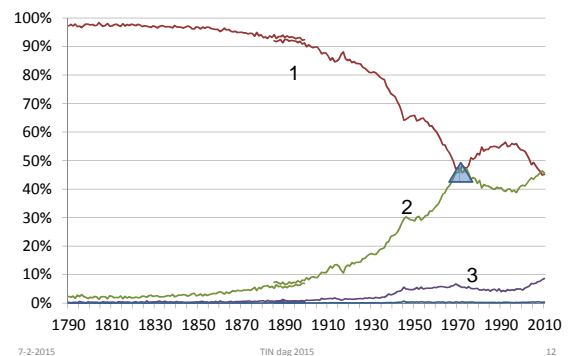

7-2-2015

TIN dag 2015

11

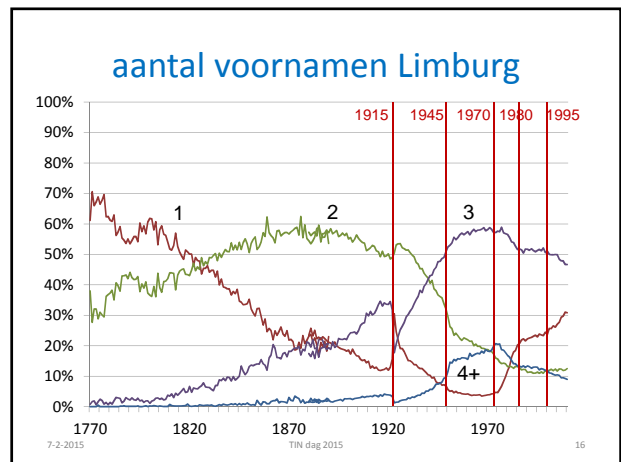
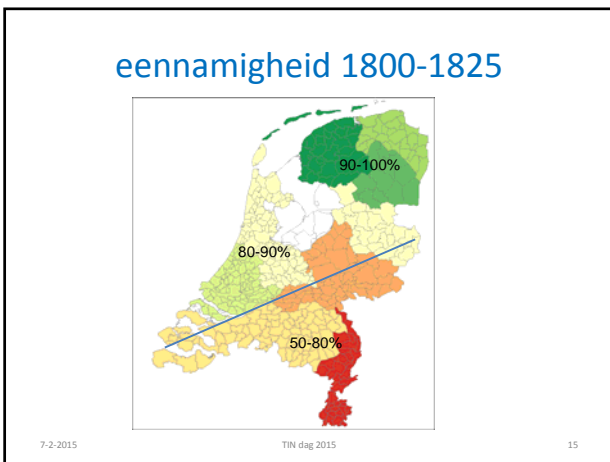
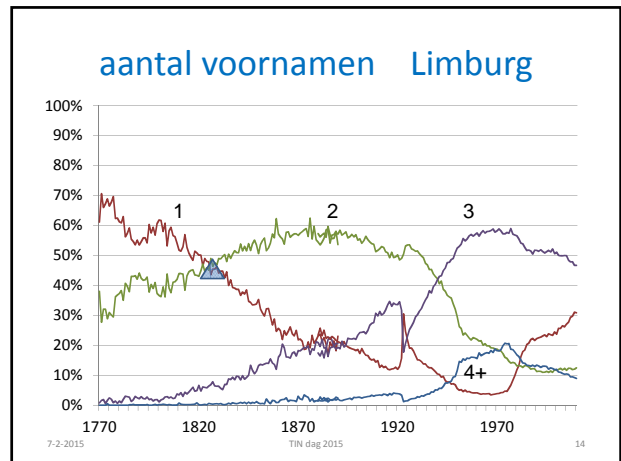
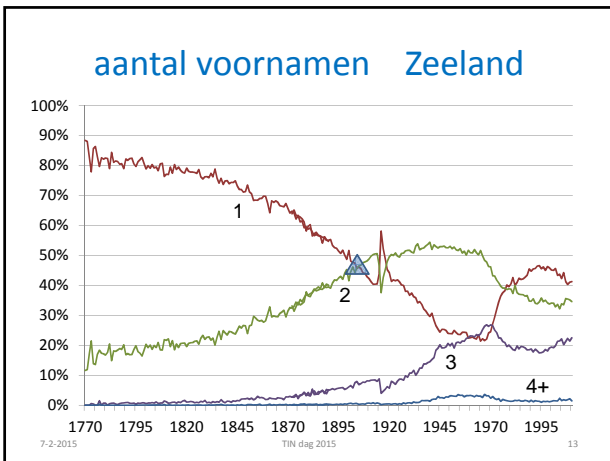
aantal voornamen Friesland

7-2-2015

TIN dag 2015

12

voornamenbelasting

1915 wetsvoorstel nooit aangenomen

Binnenland.

De Voornamenbelasting.

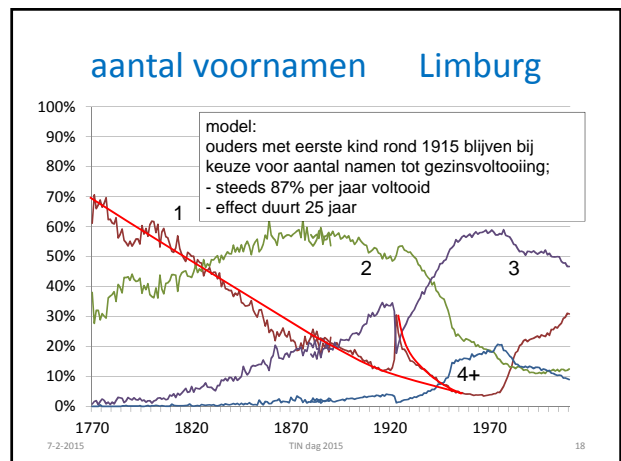
Thans is bij de Tweede Kamer ingediend het wetsontwerp, waarbij oelasting worden voorgesteld: 1. een belasting van meer dan één voor- naam dan een kind bij de aangifte der geboorte.

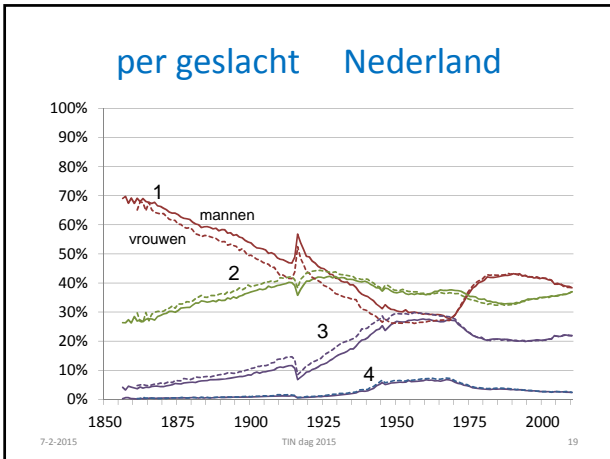
2. de latere bijvoeging of verandering van voornamen.

Eveneens wordt belasting geheven wegens verandering van den geslachtsnaam of bijvoeging van een of meer namen aan een geslachtsnaam.

De aanslag bedraagt wegens bekoening van elk voornaam, met uitoe- vening van den eerste, en wegens latere bijvoeging of verandering van elk voornaam, indien de belastingplichtige niet of maar een zuiver inkomen van minder dan duizend galden is of wordt aange- slagen f 2.50; indien hij is of wordt aange- slagen naar een zuiver inkomen van f 1000 of meer doch minder dan f 2000: f 5; f 2000 tot f 3000: f 7.50; f 3000 tot f 4000: f 10; f 4000 tot f 6000: f 13; f 6000 tot f 8000: f 22.50; f 8000 tot f 12000: f 35; f 12000 tot f 16000: f 55; f 16000 tot f 32000: f 100; f 32000 tot f 64000: f 200; f 64000 of meer: f 400; met dien ver- stand, dat wegens de latere bijvoeging of verandering van een voornaam de be- lasting nooit minder bedraagt dan f 100.

7-2-2015 17

- ### conclusies zover
- betrouwbare gegevens vanaf 1750
  - voorkeur aantal voornamen varieert sterk in tijd
  - protestante en katholieke traditie (volgens bestandslijn 1609)
  - keuze vrijwel niet afhankelijk van geslacht
- 7-2-2015 TIN dag 2015 20

top-10 mannen Nederland

	traditioneel	1985-2010	1985-2010
1	Jan	Jan Willem	Petrus Johannes Maria
2	Johannes	Gerrit Jan	Johannes Cornelis Maria
3	Hendrik	Hendrik Jan	Johannes Wilhelmus Maria
4	Cornelis	Johannes Cornelis	Johannes Petrus Maria
5	Willem	Jan Hendrik	Thomas Johannes Maria
6	Pieter	Cornelis Johannes	Rick Johannes Maria
7	Gerrit	Thomas Johannes	Bart Johannes Maria
8	Jacob	Jan Cornelis	Jeroen Johannes Maria
9	Dirk	Robert Jan	Johannes Jacobus Maria
10	Arie	Willem Jan	Johannes Gerardus Maria

7-2-2015 TIN dag 2015 21

top-10 vrouwen Nederland

	traditioneel	1985-2010	1985-2010
1	Johanna	Johanna Maria	Sanne Johanna Maria
2	Maria	Anna Maria	Elisabeth Johanna Maria
3	Grietje	Maria Johanna	Anne Johanna Maria
4	Trijntje	Elisabeth Maria	Kim Johanna Maria
5	Cornelia	Maria Elisabeth	Anouk Johanna Maria
6	Aaltje	Lisa Maria	Johanna Cornelia Maria
7	Antje	Eva Maria	Cornelia Johanna Maria
8	Hendrika	Anne Maria	Anna Johanna Maria
9	Neeltje	Johanna Cornelia	Johanna Catharina Maria
10	Elisabeth	Maria Cornelia	Linda Johanna Maria

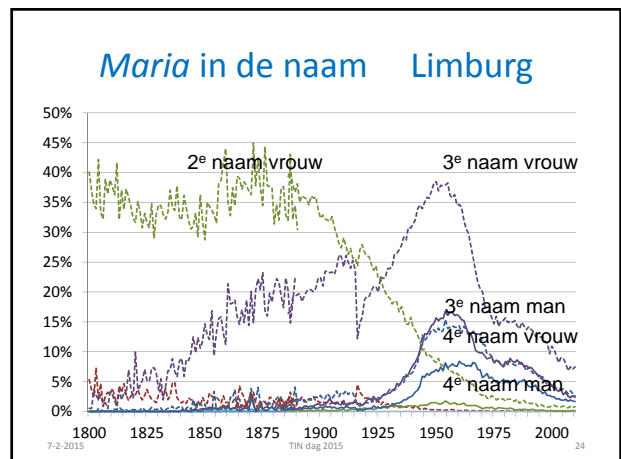
geen Trijntje Grietje

7-2-2015 TIN dag 2015 22

topnaam percentage

	1825-1850	1900-1925	1985 - 2010
mannen			
1 naam	Jan 7,29	Jan 3,99	Tim 1,23
2 namen	0,74	0,44	Jan Willem 0,05
3 namen	0,010	0,010	Petrus Johannes M. 0,004
vrouwen			
1 naam	Johanna 3,89	Johanna 2,04	Sanne 0,48
2 namen	0,83	0,98	Johanna Maria 0,05
3 namen	0,020	0,045	Sanne Johanna Maria 0,007

7-2-2015 TIN dag 2015 23

top (koninklijke) namen

- Willem Frederik George Lodewijk
(326) koning Willem II
- Willem Alexander Paul Frederik Lodewijk
(323) koning Willem III
- Willem Nicolaas Alexander Frederik Karel Hendrik
(19) broer koningin Wilhelmina

7-2-2015

TIN dag 2015

25

conclusies

- traditioneel één naam
- katholieken kozen er meer vanaf 19e eeuw
  - uitgebreidere vernoeming (incl peter / meter)
  - regionale heilige (*Hubertus*); *Maria*
- geen grote invloed sociale status (kosten wel!)
- modern: vrije keuze eerste voornaam, *eventueel* vernoeming in volgnaam
- 40% kinderen krijgt nu één naam

7-2-2015

TIN dag 2015

26